

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

КРЕДИТТЕУ ҮРДІСТЕРІ

2018 жылғы
1-жартыжылдық

Кредиттеу үрдістері кредиттеу нарығының өзекті мәселелерін шолуды және оның даму үрдістерін талдауды ұсынады. Кредиттеу үрдістері талдауына Кредиттік тіркелім ақпараты мен банктердің Ұлттық Банктің кредит нарығы бойынша банктердің пікіртерімі дерек көздері болып табылады.

2018 жылы Ұлттық Банк реттелетін банктердің балансындағы проблемалы қарыздарды анықтау және шешу бойынша жұмысын жалғастырды. Тек **Банк секторының орнықтылығын арттыру бағдарламасы шеңберінде** 2018 жылғы 1-ші жартыжылдықта банктер 718,7 млрд. теңге үмітсіз қарыздарды есептен шығарып, күтілетін шығындарға қарсы 101,7 млрд. теңге провизиялар құрды. Ұлттық Банк «шарттық міндеттемелерін тиісінше орындамағаны үшін», сондай-ақ «пруденциялық нормативтерді жүйелі бұзғаны үшін» үш банктің лицензиясын тоқтатты.

Салыстырмалы талдау үшін банктер екі белгі бойынша бөлінді: өткен 12 ай үшін портфельдің өсуі және лицензияны қайтарып алу немесе тоқтата тұру дерегі

Өсу қарқындары бойынша банктер үш топқа бөлінді: бағдарламалық - бұл банк секторының орнықтылығын арттыру бағдарламасына қатысушы банктер; **қысқаратын** – 2018 жылғы 30 маусымда аяқталған жыл ішінде несие портфелі қысқарған банктер; **өспелі** – аталған мерзім ішінде несие портфелі өскен банктер. Несие портфелінің өсуі берілетін қарыздардың сапасын, банктің тұрақтылығын немесе оның тиімділігін анықтайтын көрсеткіш болып табылмайды. 2018 жылдың 1-жартыжылдығының аяғында Өспелі тобындағы банктердің үлесіне 2017 жылғы 1-жартыжылдықтың соңындағы 37%-ға қарағанда несие портфелінің 40%-ы тиесілі. Қысқаратындар тобындағы банктердің банк жүйесінің несие портфеліндегі үлесі 32%-дан 29%-ға дейін төмендеді. Бағдарламалық банктер банк жүйесінің несие портфелінің 31%-ын алады.

Біз Казкоммерцбанк (бұдан әрі – ККБ), RBK Bank, Qazaq Banki, Delta Bank, Казинвестбанк, Астана Банкі мен Эксимбанкті қоспағанда, банк жүйесі бойынша статистиканы қосымша ұсындық. Казинвестбанк пен Delta Bank – лицензиялары қайтарып алынған сәттен бастап бұл банктер банк жүйесінің несие портфелінде есепке алынбайды және сәйкесінше олардың жүйеден шығуы 2017 және 2018 жылдары кредиттік тарылуға әсерін тигізеді. Негізінде бұл банктер портфелінің маңызды бөлігі 2017 жылға дейін көп уақыт бойы жұмыс істемейтін болған және сол кезден-ақ провизияланған болуы тиіс еді, бірақ банктердің есептілігінде бұл қарыздар стандартты ретінде есепке алынып келген. Бұл банктердің жүйеден шығуы 2017 және 2018 жылдардағы кредит деңгейінің және өсуінің неғұрлым шынайы көрінісін көрсете алады.

ККБ – сауықтыру бойынша іс-шаралар өткізілді, нәтижесінде оның БТА Банкке қойылған талаптары Проблемалық кредиттер қорына (бұдан әрі – ПҚК) берілді. RBK Bank – $\frac{3}{4}$ астамы заңды тұлғаларға берілген проблемалық қарыздары «ДСФК» арнайы қаржы корпорациясы» ЖШС-қа берілген, нәтижесінде портфелі бірден 600 млрд.теңгеге қысқарып қалды. Астана Банкі, Эксимбанк және Qazaq Banki – 2018 жылғы 1-жартыжылдықта бұл банктердің лицензиялары тоқтатыла тұрған. Осы жеті банктің үлесі 2018 жылғы 1-жартыжылдықтың соңында 2017 жылғы 1-жартыжылдықтағы 32,9%-ға қарсы жалпы портфельдің 13,4%-ын құрады.

Қысқартулар:

ж/ж – жылдан жылға;

пт – пайыздық тармақ;

12 ай үшін – 2017 жылғы 1-жартыжылдықтың аяғы мен 2018 жылғы 1-жартыжылдықтың аяғы арасындағы мерзім.

Жиынтық кредиттеу үрдістері

Проблемалық қарыздарды тану және проблемалық банктерді банк жүйесінен шығару кредиттеудің қысқарғанындай әсер қалдырады. Банк жүйесінің сау бөлігі тұрақты қарқынмен өсіп келеді.

Баланстарды проблемалық қарыздардан тазарту аясында банктердің несиелік портфелі қысқарды. Банк жүйесінің несиелік портфелі ж/ж 13,2%-ға қысқарды. Тарылу RKB Bank пен ККБ-ның проблемалық қарыздарын реттелетін банк жүйесінен тыс проблемалық қарыздармен жұмыс жөніндегі қорларға берумен байланысты болды. 2017 жылдың аяғынан бастап Delta Bank пен оның 99% мерзімі өткен қарыздардан тұратын несиелік портфелінің банк жүйесінің бөлігі ретінде есепке алынуы тоқтатылды.

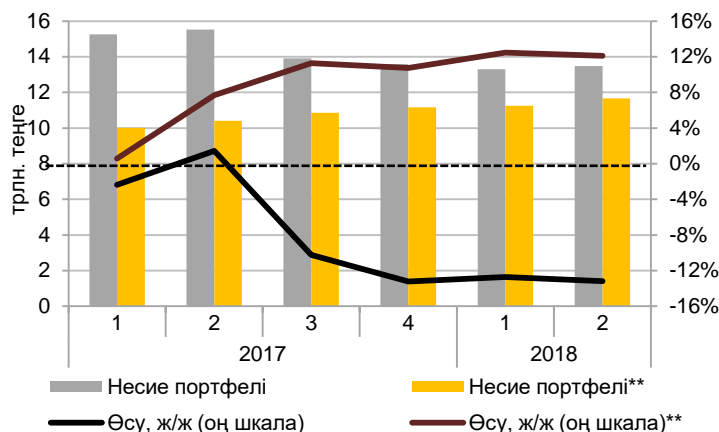
Жүйеден шығарылған қарыздардың көп бөлігі 2017 жылға дейін көп уақыт бұрын мерзімі өткендер болған, бірақ реттеушінің қадағалап пайымдауға құқығының болмауына және проблемалық банктерді реттеу жөніндегі мандаттың шектеулілігіне байланысты есептілікте тіпті соңғы сәтке дейін стандартты ретінде көрсетілген.

Банктер проблемалық қарыздарды жасыру үшін қаржылық есептілік стандарттарымен әртүрлі айла-шарғылар қолданған. Проблемалық қарыздарды уақытында танудан артта қалу себебінен нашарлау есепті кезеңде орын алғанына жалған әсер қалдырды. Бірақ, проблемалық деп танылған жеті банкті есептемегенде банк жүйесінің анағұрлым сау бөлігінің несиелік портфелі 12 ай ішінде 12,1%-ға ұлғайып, өсуін жалғастырды (1.1-график).

Бөлшек қарыздар өсудің негізі болып қалды (1.2-график). Банк жүйесінің несиелік портфелінің өсуіне бөлшек қарыздардың қосқан үлесі ж/ж 3,9 пт құрады, бұл 2017 жылғы ж/ж 1,4 пт қарағанда едәуір көп. Корпоративтік портфельдің тарылуы жалпы жүйе бойынша корпоративтік қарыздар сапасының, ең бастысы RKB Bank пен ККБ-да, өте төмен болуына байланысты болды. Оның ең көп үлесін 2015 жылы ККБ-ның БТА Банкке берген кредиті құрады: оған 2016 жылдан бастап қызмет көрсетілмеген, нашар қамтамасыз етілген әрі нашар провизияланған. ККБ-ның БТА Банкке қойған талаптары 2017 жылы жүйеден шығарылып, Проблемалық кредиттер қорына берілген.

Жеті проблемалық банктерді қоспағанда, жүйенің кредиттік өсуіне корпоративтік несиелік портфелінің қосқан үлесі оң 4,9 пт ж/ж құрады.

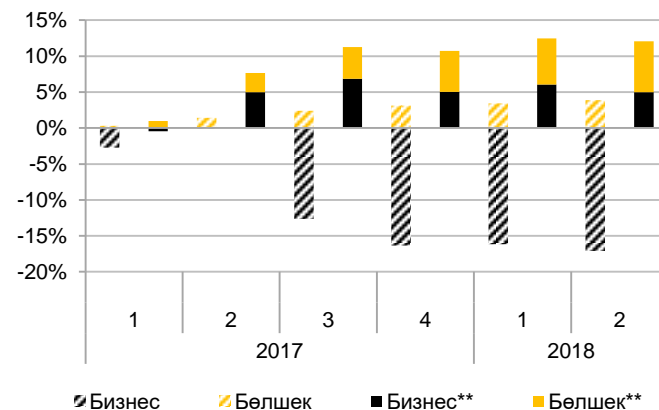
1.1-график Банктердің несиелік портфелін тазарту

Ескертпе: ** - Казкоммерцбанкті, RKB Bank, Qazaq Banki, Delta Bank, Казинвестбанкті, Астана Банкін және Эксимбанкті қоспағанда.

1.2-график Бөлшек портфельдің өсуі бірқалыпты деңгейде сақталады

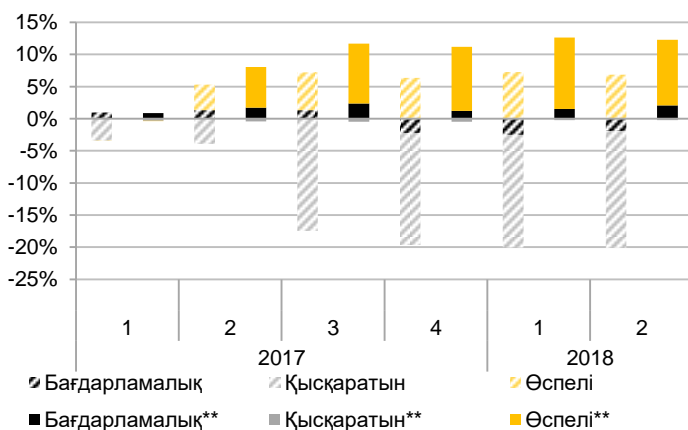
Несие портфелінің өсуіне қосылған үлес, ж/ж

Ескертпе: Үлес – ағымдағы жылғы сегмент бойынша берудің өсу қарқынының пайда болуы және оның өткен жылда жалпы берудегі үлесі ретінде есептелген; ** - Казкоммерцбанкті, RKB Bank, Qazaq Banki, Delta Bank, Казинвестбанкті, Астана Банкін және Эксимбанкті қоспағанда.

1.3-график Банктердің үш тобының несиелік портфелінің өсуіне қосқан үлесі

Несие портфелінің өсуіне қосылған үлес, ж/ж

Ескертпе: ** - Казкоммерцбанкті, RKB Bank, Qazaq Banki, Delta Bank, Казинвестбанкті, Астана Банкін және Эксимбанкті қоспағанда.

Көптеген банктердің несие портфелі өсті. Өспелі банктер тобының есебінде 17 банк бар. Жалпы алғанда 12 ай ішінде олардың портфелі 6,9%-ға өсті (1.3-график). Тоғыз тарылған банктер өз несие портфелін 18,2% ж/ж қысқартты. Бағдарламалық банктер 1,9% ж/ж тарылды.

Бағдарламалық банктер тобында басты төмендеу 2017 жылдың аяғында RBK Bank банкінің 600 млрд. теңге мөлшеріндегі проблемалық қарыздарын Арнайы қаржы компаниясына беру кезінде орын алды. Кредиттің өсуі жүйеден несие портфелі есепті кезеңге дейін ұзақ уақыт бұрын жұмыс істемейтін болып қалған проблемалық банктерді шығару кезінде де байқалады. Бұл банктердің қатарында ККБ, RBK Bank, Qazaq bank, Delta bank, Казинвестбанк, Астана Банкі және Эксимбанк бар.

Теңгемен берілген қарыздар үлесі өсіп келеді.

Банк жүйесінің несие портфеліндегі теңгемен берілген қарыздарының үлесі 2018 жылғы 1-і жартыжылдықта 2017 жылғы 1-жартыжылдықтың соңындағы 64,0%-ға қарсы 75,1%-ды құрады. Теңгемен берілген қарыздар сау банктердің (проблемалық жеті банкті қоспағанда) несие портфелінің бүкіл өсімін қамтып отыр. Валюталық қарыздар бүкіл жүйенің (проблемалық жеті банкті қосқанда) тарылуын қамтамасыз етті (1.4-график).

Бизнесті кредиттеу

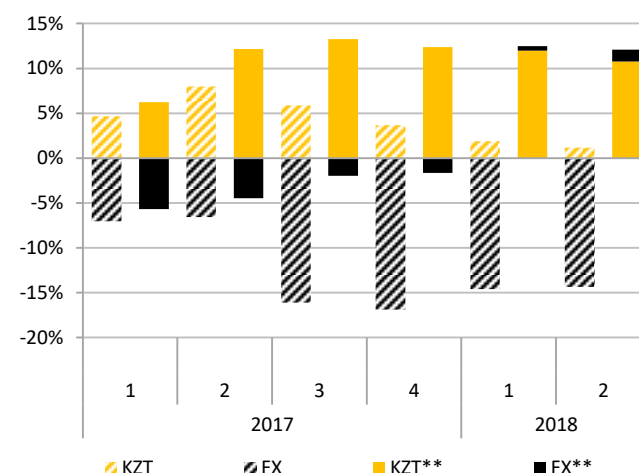
Корпоративтік несие портфелінің өсуі 7,4% ж/ж құрады (2.1-график). Корпоративтік портфель 519 млрд. теңге ж/ж өсті. Өсу бір жыл бұрын 482 млрд. теңге болған. Өсуге негізгі үлесті Өспелі банктер қосты (5,8 пт ж/ж). Бағдарламалық банктердің үлесі біршама төмен болды (1,7 пт ж/ж).

Несие портфелінің құрылымы халықаралық бәсекелестік үшін ашық секторлар жағына қарай кейбір ерекшеліктерімен жай ауысуда (2.2-график). 12 ай ішінде Сауда, Көлік және Тау-кен өндірісі өнеркәсібі секторларынан қарыз алушыларға берілген қарыздар үлесі азайды. Мәселен, Сауда үлесі 23,6%-ға дейін 2,8 пт ж/ж төмендеді, Көлік үлесі 9,4%-ға дейін 0,8 пт ж/ж қысқарды.

Қызметтер, Ауыл шаруашылығы, Құрылыс және Өңдеуші өнеркәсіп секторларындағы қарыздар үлесі өсті. Қызметтер секторы портфелінің үлесі 19,3%-ға дейін 1,3 пт ж/ж өсті. Құрылысқа арналған қарыздар 18,6%-ға дейін 1,1 пт ж/ж өсті. Өңдеуші өнеркәсіп үлесіне 13,8% тиесілі болды, бұл 2017 жылғы 1-ші жартыжылдықпен салыстырғанда 0,5 пт көп. Ауыл шаруашылығына арналған қарыздар портфелі 0,3 пт ж/ж өсіп, 7,8%

1.4-график Теңгемен берілген қарыздардың несие портфелінің өсуіне қосқан үлесі оң

Несие портфелінің өсуіне қосылған үлес, ж/ж

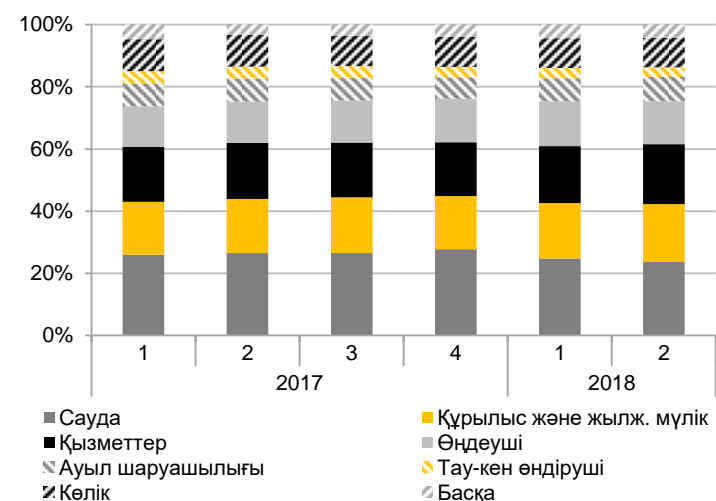
Ескертпе: ** - Казкоммерцбанкті, RBK Bank, Qazaq Banki, Delta Bank, Казинвестбанкті, Астана Банкін және Эксимбанкті қоспағанда.

2.1-график Банктер бизнестің несие портфелі өсуінің оң үрдісін көрсетеді

Несие портфелінің өсуіне қосылған үлес, ж/ж

2.2-график Несие портфелінің құрылымы баяу өзгереді

немесе 560 млрд. теңгені құрады.

Саудаланбайтын салалардың кредиттері бұрынғысынша бизнестің несиелік портфелінің өсуінің негізгі көздері болып қала береді. Бизнестің несиелік портфелінің өсуіне Қызметтер саласының кредиттер портфелінің қосқан үлесі 3,6 пт ж/ж болды (2.3-график).

Несие портфелінің өсуіне өңдеуші өнеркәсіптің қосқан үлесі 2,5 пт ж/ж болды, Жылжымайтын мүлікпен байланысты Құрылыстар мен Операциялар өсуге 1 пт ж/ж мөлшерінде үлес қосты. Экономиканың басқа салаларының қосқан үлесі теріс болды және (-)1,1 пт ж/ж құрады.

2018 жылы несиелік портфелінің өсуіне ұзақ мерзімді қарыздардың қосқан үлесі өсті. Мәселен, ұзақ мерзімді қарыздардың қосқан үлесі 7,1 пт ж/ж болды (2.4-график). Ұзақ мерзімді қарыздар портфелі 498 млрд. теңге ж/ж өсті. Осылайша, ұзақ мерзімді қарыздар үлесі 1-жартыжылдықтың соңында 1,4 пт ж/ж өсіп, бизнестің несиелік портфелінің 77,1%-ын құрады. Бұл ретте, ұзақ мерзімді қарыздар құрылымында 30,2% қарыз айналымдағы қаражатты толықтыру мақсатында берілген болатын. Сондай-ақ 11,4% қарыз негізгі қорларды сатып алу мақсатында берілді. Қысқа мерзімді қарыздар 20,6 млрд теңге ж/ж өсті. Несие портфелінің өсуіне қосқан үлес 0,3 пт ж/ж болды.

Бизнес портфелінің өсуіне теңгемен берілген қарыздардың қосатын үлесі бәсеңдеді. 2018 жылғы 1-жартыжылдықтың аяғында портфельдің өсуіне теңгемен берілген қарыздардың қосқан үлесі 4,9 пт болды (2.5-график). 2017 жылғы 1-жартыжылдықпен салыстырғанда теңгемен берілген портфель 345 млрд. теңгеге өсті. Теңгемен берілген қарыздар бойынша орташа алынған пайыздық мөлшерлеме 1,5 пт ж/ж азайып, 12,5%-ды құрады. Валюталық қарыздар портфелі 174 млрд. теңге ж/ж өсті. Бизнестің несиелік портфеліне валюталық қарыздардың қосқан үлесі 2,5 пт ж/ж болды, ал валюталық қарыздар бойынша орташа сараланған мөлшерлемелер 1,6 пт ж/ж азайды және 4,9%-ды құрады.

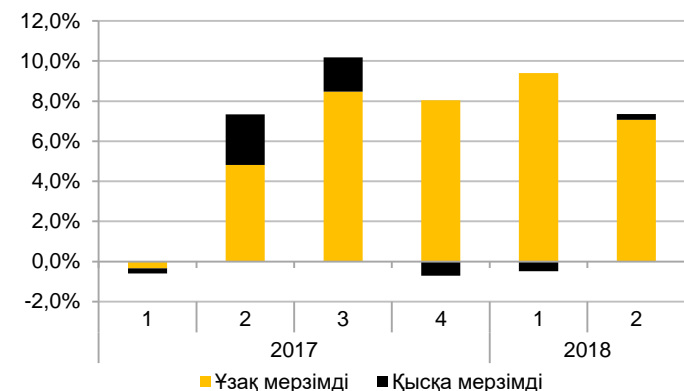
2.3-график Сауда мен құрылысқа берілетін кредиттердің қысқаруы бизнес портфелінің өсуін бәсеңдетті

Несие портфелінің өсуіне қосылған үлес, ж/ж

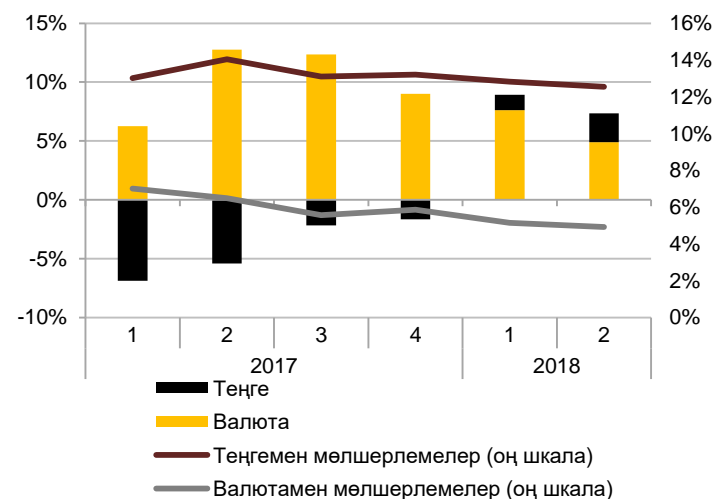
2.4-график Ұзақ мерзімді қарыздардың қосқан үлесі оң

Несие портфелінің өсуіне қосылған үлес, ж/ж

2.5-график Теңгемен берілген қарыздар валюталық қарыздарды ығыстыруын жалғастыруда

Несие портфелінің өсуіне қосылған үлес, ж/ж

Бөлшек кредиттеу

Бөлшек сектордың несие портфелінің өсу үрдісі сақталады. Банк жүйесінің бөлшек портфелі ж/ж 17,8%-ға немесе 682 млрд. теңгеге өсті. Бөлшек несие портфелінің өсуіне Өспелі топ банктерінің қосқан үлесі ж/ж 17,1 пт құрады (3.1-график). Бұл ретте, оларға 2018 жылғы 1-жартыжылдықтың соңына бөлшек сектордың барлық несие портфелінен шамамен 68,8%-дан келді. Бағдарламалық банктердің үлесі оң болды және ж/ж 0,5 пт құрады, олардың үлесі бөлшектің жалпы портфелінен 22,3% құрады. Қысқаратын топ үлесі бөлшектің жалпы портфелінен 8,9% болды. Бөлшек портфелі өсуінің негізгі драйверлері 2018 жылғы 1-жартыжылдықта бөлшек портфелінің өсуіне жалпы қосқан үлесінен 72%-дан келген Өспелі топтың 3 банкі болып табылады.

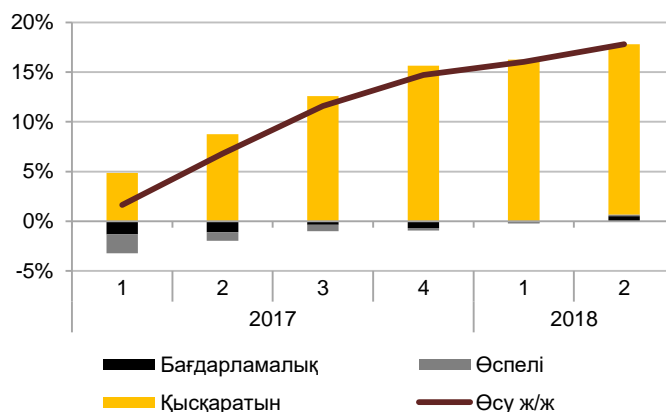
Тұтынушылық қарыздар өсу үрдісі сақталуда.

Бөлшектің несие портфелінің өсуіне тұтынушылық қарыздардың қосқан үлесі ж/ж 14,2 пт болады (3.2-график). Тұтынушылық қарыздардың несие портфелі ж/ж 543 млрд.теңгеге өсті. 2018 жылғы 1-жартыжылдықта тұрғын үй қарыздарының несие портфелінің өсуіне үлесі өсуді көрсетті және ж/ж 4,1 пт құрады. Тұрғын үй қарыз қарыздарының негізгі үлесі 2018 жылғы 1-жартыжылдықтың соңындағы жағдай бойынша Тұрғын үй құрылыс жинақ банкіне тиесілі және 41,7% құрады. Баспана бағдарламасы тұрғын үй қарыз портфеліне айтарлықтай әсер етпеді, өйткені бағдарламаның негізгі басталуы 2018 жылғы 1-жартыжылдықтың соңына келді.

Шетел валютасында қарыздардың үлесі қысқара түсуде. Бөлшектің несие портфелінде теңгемен қарыздардың өсу үрдісі сақталуда. 2018 жылғы 1-жартыжылдықта бөлшектің несие портфелінің өсуіне теңге қарыздарының қосқан үлесі ж/ж 20,3 пт (3.3-график). Бөлшек портфелінің құрылымындағы теңгемен берілген қарыздар үлесі ж/ж 2,6 пт-ға өсті және 95,4% болды. Бұл ретте жеке тұлғаларға теңгемен кредиттер бойынша орташа алынған пайыздық мөлшерлеме өзгермеген деңгейде сақталды. Бұл банктер үшін бөлшек қарыздардың пайданың жоғары маржалық көзі болып табылатындығына байланысты. Нәтижесінде бөлшек қарыздардың қысқамерзімділігі мен тәуекелділігін ескере отырып банктер пайыздық мөлшерлемелерді күрт төмендетпейді. Валюта портфелінің бөлшектің несие портфелінің өсуіне қосқан үлесі теріс болды және (-)2,5 пт құрады.

3.1-график Бөлшек кредиттеудің оң өсу динамикасы сақталуда

Несие портфелінің өсіміне салым, ж/ж

Ескертпе: ** - Qazaq Banki, Delta Bank, Казинвестбанк, Астана Банкін және Эксимбанкті қоспағанда.

3.2-график Кепілсіз кредиттеудің өсу динамикасы сақталып, ипотека жылдамдатылуда

Ескертпе: * - жеке тұлғаларға құрылысқа, сатып алуға/немесе ипотеканы қоса алғанда тұрғын үйді жөндеуге берілетін қарыздар

3.3-график Көлеңкелі портфельдің өсу үрдісі жалғасуда

Несие портфелінің өсіміне салым, ж/ж

